

Experimentální archeologie v našich učebnicích dějepisu

Cílem tohoto příspěvku není hodnotit dvě nové učebnice dějepisu komplexně. Jak jsem již uvedl na jiném místě (*Tichý 2001*), žádná z našich učebnic se pojetím a obsahem nevymyká natolik, aby se z ní nebylo možné ve škole učit. Níže uvedené dvě nové učebnice určitou výjimkou však jsou. Každá po svém informuje žáky našich škol o experimentální archeologii.

Svoje stanovisko prozradím hned na začátku. Opět (*Vencl 1995, Tichý 2001*) se potvrdila zkušenost, že autorem byl měl být archeolog. I tak zkušená a výjimečná didaktička dějin pravěku (viz *Mandelová 1997*) jakou je H. Mandelová se s tématem tentokrát nevypořádala dobře. Obtížnost aplikace experimentální archeologie ve výuce dějepisu je však patrná na obou učebnicích.

Mandelová, H. - Kunstová, E. - Pařízková, I. 2001: Pravěk a starověk. Praha

Autorkou kapitol o pravěku je nepochybně H. Mandelová. Ponechávám stranou určitou přesycenost celé učebnice obrázky ve snaze dostat do ní encyklopedicky co nejvíce obrázků (kde zůstaly burianovské didaktické obrazy u kterých by učitel mohl mluvit celou hodinu?). To se totiž týká celé této knihy. Experimentální archeologii spoluautorka zmiňuje na dvou místech učebnice.

Na s. 19 v oddílu „A něco navíc“ uvádí problematiku otázkou Jaké to bylo v neolitu? A na stranách 28-29

v oddíle „Na návštěvě“ čtenář očima dvou dětských průvodců navštíví „Pravěká obydlí a osady postavené v evropských skanzenech 20. století“. Jde možná o dobrý didaktický nápad, ve kterém je na počátku odbornost zaručena rozhovorem dětí s paní dr. Ivanou Pleinerovou z Března u Loun.

Společným znakem obou zmínek je však neschopnost vybrat si podstatu přínosu experimentální archeologie. Konkrétně: fotografie našeho (jediného?) skanzenu i těch ostatních evropských nedoprovázejí obsah dětského rozhovoru, nesouvisejí s ním. Ukazují totiž pouze to, co je na skanzenech sice působivé, ale těžko přenositelné - atmosféru. Jenomže atmosféra není typ konstrukce, obydlí, archeologického objektu... Stejně dopadla i didaktizovaná definice experimentální archeologie. Proto se na tyto stránky podívejme raději z jiného konce. Mohly by být pozvánkou k návštěvě takových archeologických skanzenů či středisek, což se jeví zřejmě jako jediná možnost.

Popelka, M. - Válková, V. 2001: Pravěk a starověk 1. Dějepis pro gymnázia a střední školy. Praha

M. Popelka, autor kapitol o pravěku, využívá fotografie replik nástrojů. Jde především o období neolitu (s. 18, 19, 21) a pozdního eneolitu (s. 26). Je zajímavé, že obdobně nebyly fotografie využity pro mladší období.

Významný je odstavec „experiment“ v pasáži o spolupráci archeologie s dalšími vědními obory na s. 11 a 12. Postaru zde ještě používá pojem „rekonstrukce stavby“ (viz *Reynolds* v tomto čísle). Dobře v textu odlišuje vědecký experiment od toho ostatního, co nazývám souhrnně jako „inspiratione pravěkem“. Potom by však mezi fotografiemi neměl být ani zařazen kůlový dlouhý dům z raného neolitu, jehož konstrukce byla provedena ve Straubingu. Bylo totiž použito neodpovídající rovné jehličnaté dřevo. Jak je vidět, experimentální archeologie je oborem, kde by při ortodoxním pohledu nebylo možné napsat (ani fotograficky doplnit) snad vůbec nic. **Radomír Tichý**

Literatura

Mandelová, H. 1997: Dějiny v obrazech. České země v pravěku. Albatros Praha

Tichý, R. 2001: Jak dále s pravěkem v našich učebnicích dějepisu? Východočeské listy historické, č. 17-18, 457-462

Venc, S. 1995: Pravěk ve škole, Historický obzor XI.-XII.

Summary

Experimental Archaeology in History Textbooks

The author considers the first presentations of experimental archaeology in the Czech history textbooks. The chapters on prehistory in the first title were written by an education theoretician and in the second one by an archaeologist. Only the archaeologist defines terms correctly but it's better to view mentioning the experiments as an invitation to visit one of the Centers of Experimental Archaeology.

Sborník „Ve službách archeologie“ a rekonstrukce i experiment

Série sborníků tohoto názvu započala v roce 1998 sborníkem k 60. narozeninám RNDr. Vladimíra Haška, DrSc. Časem se podařilo organizátorům vydat dvě další (obě 2001, zde 2001a - 2001b) čísla a přírodovědné metody v archeologii tak u nás získaly svůj vlastní tiskový sborník. Předmětem této zprávy je část jejich obsahu, a to ta, jež souvisí s rekonstrukcemi a experimentem v archeologii. Stranou tedy ponechávám, i když pro archeologii velmi přínosné, stati o geofyzikálním a leteckém vyhledávání památek. Zmíněná témata lze rozdělit do tří skupin:

a) rekonstrukce

1998: Ve stati „Souprava velmože z hrobu 266/49 ze Starého Města

(K poznání neobvyklé technologie výroby raněstředověkých předmětů) (95-107) se L. Galuška věnuje nálezu velkomoravské honosné jezdecké soupravy z pohřebiště Na Valách. Přispívá k rekonstrukci tohoto artefaktu a argumentuje ji. I podle netypické výrobní technologie (kombinace tradičních technik) řadí předmět k domácím výrobkům. K rekonstrukci přírodního prostředí v pravěku a středověku přispívá článek V. Jankovské „Pylové analýzy a archeologie“ (115-118). Metoda má stále ještě mnohá úskalí a především čím dále do minulosti, tím obtížnější se prokazuje přítomnost člověka (pro mezolit je to problém a pro paleolit je to téměř vyloučeno). Výsledky zemědělských kultur jsou však často překvapivé (na lokalitě únětické kultury na